

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ג

פרשת כי תצא

א. תוספת ברכה .
פרק כא' פסוק י"א:

ולקחת לך לאשה (כ"א י"א)

בתלמוד קדושין (כ"א ב'). אמרו בענין נשואין אלה, לא דברה תורה (היתר זה) אלא כנגד יצר הרע, יען כי אם לא נתיר לו בהיתר ישאנה באיסור, ע"כ.

ויש להעיר על הלשון „אלא“ שאינו מצוי בתלמוד במכוון זה שבכאן והלשון הרגיל בכאלה, שבא להורות היתר לשעה מפני איזו סבה, הוא הלשון „משום“, כמו משום עגונה אקילו בה (יבמות פ"ח א'), משום חינא (כתובות פ"ד א'), משום ישוב ארץ ישראל (גיטין ח' ב'), משום כדי חייו (שם נ"ט א'), משום תקנת השבים (ב"ק צ"ד ב'), ועוד כאלה, וכאן ה"י לו לומר משום יצה"ר, והלשון כמו שהוא לפנינו לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר הוא ארוך יותר מדאי, וניכר שמכוין לומר בזה איזה דבר המתייחס ומתבאר בלשון זה.

ואפשר להסביר לשון זה וענינו עפ"י המסופר במס' יבמות (ס"ג א') דאשתו של רבי חייה היתה מצערת לו, ובכל זאת, בכל עת שהי' מוצא לקנות איזה חפץ שידע שתחשוק בו ה"י קונה ונותנו לה, וכאשר שאלו רב, למה הוא עושה כן, אחרי שמצערת לו, השיב „דיינו שמגדלות את בנינו (בדרך הישר) ומצילות אותנו מן החטא, ופירש"י, מן החטא — מן הרהורי עבירה, ע"כ.

ומתבאר מזה, דתכלית חיי אישות הוא בשביל שני דברים רצויים, לגדל את הבנים בדרך ישרה ולהציל את האיש מן הרהורי עבירה.

והנה להלן פסוק י"ה נקבע דין בן סורר ומורה, ועל זה אמרו חז"ל בסנהדרין (ק"ז א') למה נסמכה פרשת בן סורר ומורה לפרשת יפת תואר (היא הפרשה שלפנינו) לומר לך שכל הנשוא (במלחמה) יפת תואר סופר שיהי' לו ממנה בן סורר ומורה.

ולפי זה מתבאר, דבעוד שבסתם נשואי אשה יש מטרה כפולה, לגדל הבנים בדרך התורה ולהיות נצול מן הרהורי עבירה ע"י יצה"ר — הנה בנשואי יפת תואר במלחמה יש רק מטרה אחת — להנצל מיצה"ר, אבל לא גם לתכלית גידול בנים והנוכחם בדרך ישרה, יען כי הובטח שיהי' לו ממנה בן סורר ומורה, כמבואר.

ועם באור זה יתבאר היטב כונת הגמרא שהבאנו בתחלת המאמר לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר, כלומר, רק כנגד הצלה מן החטא, אבל לא, גם כנגד המטרה השני', כנגד גידול בנים בדרך הישר, יען כי כזה לא יהי' כמבואר, שגזירה היא שתוליד בן סורר ומורה, והענין מבואר.

ועפ"י באור זה יש להעיר מה שנוגע לדינא בענין זה, כי אחרי „שלא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר“, ואם כן, באופן שהיצה"ר אין מגרר אותו לזה, והוא רוצה רק לקחת לו אשה, לבנות לו בית כדרך העולם, אינו רשאי לקחת את זו במלחמה, אחרי שכל ההיתר הוא רק לסבת גרוי יצה"ר, וכחוראת הלשון: „וחשקת בת“.

כי תצא

ובתורת הערנו על עיקר טעם היתר נשואי יפת תואר משום „שאם לא נתיר לו בהיתר ישאנה באיסור“ כמו שהעתקנו למעלה בתחילת המאמר. אם כן לפי זה הרי אין קיום לכל מצוה מפרישת דבר איסור, שנאמר, מוטב שיעשה זאת בהיתר ולא יעשה באיסור משום גרוי יצה"ר. וזה, כמובן, לא ניתן להאמר כלל, ומה ראוי להיתר איסור זה מטעם זה יותר מכל האיסורים ששייך בהם טעם זה.

אך הבאור הוא, דהיתר זה ניתן רק בשעת מלחמה, כדי שלא יצטער עצמו ויוכל לעמוד בקשרי מלחמה, וכמו דמטעם זה הותר לאנשי צבא מלחמה כשנכנסים לגבול הנלחמים ואין מוצאים בשך כשר הותר להם לאכול טריפה. כמבואר בחולין (י"ז א') וברמב"ם ריש פרק ח' ממלכים, אבל בשעת שלום ובמקומות השלום אין מקום להיתר זה עפ"י סברא זו מן „מוטב שיעשה בהיתר“ וכו'. וזה פשוט וברור.

אלות

1. פרשנו מצלה של אפנות-סנונית אק מחפש לה מצנה רציוני, מהי קושינו ומה מצנהו?
2. מה קרה לר' חייא ואיק זה קשור לכאן?
3. כמה מקרה זה מלמדנו על המקרה של יפת תואר?
4. פרשנו מצלה שאלה יסודית-צקרונות מהמשק. מהי ומה הספרו לכך מהיאו את המקרה שלנו?
5. מה ולמה מותר פסעת מלחמה?

* * *

ב. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.

פרק כג' פסוק ג', ו': (ג) וכן תעשה לשמלתו. אך-על-פי שאין אבדתה מצויה כל-כך¹, אל תחשבה לאבדה מרעת².

(ו) למען ייטב לך והארבת ימים³. הנה בענין שלוח הקן יש איזה גמילות חסד להמון⁴, שלא להשחית זרע עופות השדה⁵ שהם הקקר⁶, וזה בשלוח האם. אמר שאפילו בנה הקצת של גמילות חסדים³, יהיה אוכל פרות בעולם הזה, והקרן קיימת לו לעולם הבא.

1. משום שהשמלה אינה ניירת כמו הבעל חי, ולכן היה מקום לחשוב שהבעלים השאירו אותה בכוונה. 2. והשוה באלשיך הקדוש המבאר את מבנה הפסוקים ("וכן... וכן...") כי 'רצה הקב"ה לזכות את ישראל במצות 'ואהבת לרעך כמוך', ולהשרישו בה קו לקר... כבהמה טהורה... אחר שהחילות לעשות זאת בטהורים, מובטחני כך ש"וכן תעשה לחמורו", עם שהוא בהמה טמאה... משום צער בעלי חיים... "וכן תעשה לשמלתו"... כל כך תהיה משורש ומלומד במצוה, שמעצמך לא תוכל להתעלם"(!)...

אלות

1. למה היה צריך להזכיר את צנין השמלה פנוס? לכל הנאמר קודם?
2. פרשן פרשנו 663 את האלשיך הקדוש, התוכף להסבירו ולפאר את ההדרגות שהוא לומד כאן?
3. מה שאף חז"ל והמפרשים ומה המצנה להם?
4. פרשנו מחדש רציון חדש לחלוטין, כי הרחמים אינם על הקן אלא על הצנייט. למה ואיק?
5. מה ההפדל בין: "השחתת המין לבין אמילות חסדים לבו זה"?

* * *

3. כבר עסקו חז"ל (ואחריהם כל הראשונים) בשאלה מדוע קבעה תורה שכר גדול כזה על 'מצוה קלה שהוא באיסור' (חולין קמב, א). 4. ולא 'על קן צפור יגיעו רחמיך', כי אם על עניי העם ('ההמון'). ולכן האומר 'על קן' - משתקין אותו. 5. "כי יקרא" - פרט למזומן (חלין קלט, א), כלומר, אין מדובר על צפרים בתייות. 6. ודוקא ההמון הוא הנהנה העיקרי מהם. אמנם מצינו סברה אודות השחתת המין אצל בעל ספר החינוך, וזה לשונו: משרשי המצוה לתת אל ליבנו שהשגחת האל ברוך הוא על כריותיו במין האדם בפרט... ובשאר מיני בעלי חיים במינין דרך כלל, כלומר שחפצו ברוך הוא בקיום המין, ועל כן לא יכלה לעולם מין בכל מיני הנבראים... (עכ"ל). אולם בעוד החינוך רואה את טעם איסור השחתת המין ("אם על בניס") כדי ללמד ולחנך אותנו בענין הבנת השגחת הקב"ה בעולם, עם כל המשתמע ממנה, מפורש רבינו בכיוון של גמילות חסדים על עניי ישראל, כמבואר.

ג. בכור שור .

פרק כג' פסוקים י' - טו' :

(י) לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו: והוא הדין לכל שני מינין דילפינין "שור" "שור" משבת²². ואדם מותר בכלום. ונראה שלכך אסר רחמנא חרישה משני מינין, שלא יבא להרגילם ולהרביעו זה עם זה²³, תדע שהרי בקדושים-תהיו כתיב "שדך לא תורע כלאים", "בהמתך לא תרביע כלאים", "ובגד כלאים שעטנו"²⁴, והכא במקום "בהמתך לא תרביע" כתיב "לא-תחרוש בשור", אלמא משום "לא-תרביע" הוא.

(ט) המלאה הזרע: אם נזרע שלא בכלאים, כגון המעביר עציץ-נקוב בכרם אינו נאסר עד שיבוא במילואו, שיוסיף מאתים, אבל אם-נזרע בכלאים נאסר הזרע בהשרשה, כדאמרין בכל-שעה²⁵.

(יא) לא תלבש שעטנו: משום רבגדי-כהונה של-כלאים²⁶, ולא ישתמש בשרביטו של מלך²⁷, דאף הם לשם מצוה כמו בגדי-כהונה.

(יד) ושם לה עלילות רברים: מתוך השנאה שם לה עלילות שרוצה לגרשה בלא כתובה, ואמר לא מצאתי לה בתולים.

(טו) ולקח אבי הנערה ואמה: כי הם בעלי-דינים, ולהם הכושת-והפגם, שעליהם לייסרה ולשמרה.

(טז) ואמר אבי הנערה-אל הזקנים: התורה עשתה עצמה כערכי-הדינים²⁸, ולמדה-אותו לטעון, מפני שבושתו מרובה. ומדרש "מכאן שאין אשה רשאה לדבר בפני-בעלה"²⁹, שאינו אומר: "ואמרו אביה ואמה".

אלות

1. למה לרצתו אסור לחרוש בשור וחמור?
2. התוכף להספיר למה מותר לו לאדם למשוק בצוף יחד עם פהמה?
3. מה הסכרו וחיזושו פביאורו לפסוק ט'?
4. רציון מהפכני מוצא פרשנו לדין שצטננ פביאורו לפסוק יא', התוכף להספיר?
5. איך הוא מספיר: "צליפות"?
6. מה פא ללמדנו פביאורו לפסוקים טו', טז'?

* * *

ד. אור החיים .

פרק כג' פסוק כו' :

כא) לְנִבְרֵי תְשִׁיף וּלְאַחִיף לֹא תְשִׁיף. קשה למה כפל לומר ולְאַחִיף לֹא תְשִׁיף אחר שְׂצוּהָ בְּסֻמוֹף לֹא תְשִׁיף לְאַחִיף וְגו', ורבותינו ז"ל אמרו (ב"מ ע"ה): לעבד עָלְיוּ בְּב' לְאוּרִין, וְאוּלֵי שְׁנַתְּפוֹן לומר שְׂהַגְּסָם שְׁהַנְּשִׁיכָה הִיא לְגוּי אִם הַדְּבָר עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל אֲסוּר כֹּל עוֹד שִׁישְׁרָאֵל אֵינּוּ מְפִיר הַגּוֹי בְּעַד הַלְוָאתוֹ אוֹ אִם אֵין בְּיָדוֹ מְשַׁכּוֹן הַגּוֹי וְכָךְ הוּא הַדִּין:

עוד ירמז למה שחלקו האחרונים (י"ד סי' קנ"ט) שֶׁאֶפְלוּ לְגוֹי אֲסוּר לְהַתְּמִיד בְּזָה מְשׁוּם שְׂמָא זְבוּא לְתַנּוּ גַם לְיִשְׂרָאֵל, וְהוּא אוֹמְרוּ לְנִבְרֵי תְשִׁיף וְתַנְאֵי הוּא הַדְּבָר שֶׁלֹּא תַעֲשֶׂה בְּאֶפֶס שְׂצוּהָ מְזָה קְלָקוּל שֶׁתְּשִׁיף לְאַחִיף:

אלות

1. מה קשה לו כאן?
2. איך ולמה הוא רשאי לתלות פריבית לטו'?
3. למה אסור להתמיד בכך?
4. מה פוצט מסקנתו מכל זה?

* * *